

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สร้างสรรค์ให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และสามารถเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 5) ในประเทศที่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยจะถือเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างสำคัญของภาครัฐที่จะต้องจัดสรรงบประมาณ เพื่อจัดการศึกษาที่เหมาะสมให้ครอบคลุมเด็กทุก ๆ คน ซึ่งตามหลักปรัชญาสากลที่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดไว้ใน ข้อ 5 ว่าด้วยสิทธิเยาวชน ความว่า (สุปราณี สนธิรัตน์. 2526 : 1) “เด็กและเยาวชนที่พิการทั้งทางร่างกาย สมองและจิตใจ มีสิทธิจะได้รับ การดูแลรักษาเป็นพิเศษและได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับสถานะของตนโดยเฉพาะ” ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กผู้มีความต้องการพิเศษนั้นได้รับการรับรองจากที่ประชุมระดับโลกเรื่อง การศึกษาสำหรับผู้มีความต้องการพิเศษ (World conference on special needs education) ซึ่งจัดโดย รัฐบาลแห่งประเทศสเปนร่วมกับองค์การยูเนสโก ณ เมืองซาลามันกา ระหว่างวันที่ 7-10 มิถุนายน 2537 โดยมีวัตถุประสงค์ของการประชุมครั้งนี้ เพื่อรายงานให้ทราบถึงนโยบายและแนวทางการดำเนินงานของรัฐบาลประเทศต่าง ๆ เกี่ยวกับการศึกษาสำหรับผู้มีความต้องการพิเศษจากการดำเนินการขององค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ ส่งผลให้ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้ร่วมลงนามในสัปดาห์ขององค์การสหประชาชาติที่ว่าด้วยสิทธิในการศึกษาสำหรับมนุษย์ทุกคน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541จ : 14) ตามนัยมาตรา 43 วรรคหนึ่ง ระบุว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” และมาตรา 80 วรรคสอง ระบุว่า “โดยรัฐต้องสงเคราะห์ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้” นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 วรรคสอง ระบุว่า “การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและ การเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ” วรรคสาม “การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสองให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง” มาตรา 9 วรรคสาม มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา มาตรา 22 กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้” และในปี พ.ศ.2542 กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เป็นปีการศึกษาสำหรับคนพิการให้ทั่วถึงและมีคุณภาพเป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยมติคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาสและมีความสามารถพิเศษ ได้มีนโยบายว่า “คนพิการทุกคนต้องได้เรียน โดยได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม”

จากการแถลงนโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบัน (ทักษิณ ชินวัตร. 2544 : 2550) ที่แถลงต่อรัฐสภา ข้อ 10.5 ด้านส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส (3) ระบุว่า “ระบบการศึกษาและการฝึกอาชีพที่สอดคล้องกับระดับและลักษณะของความสามารถหรือทพผลภาพรวมทั้งพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การส่งเสริมทักษะเฉพาะด้าน และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับผู้พิการหรือทพผลภาพ ”

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้ดำเนินงานพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อคนพิการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งด้านการให้โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กพิการทุกคนที่มาเข้าเรียนร่วม รวมทั้งการดำเนินงานสนองนโยบาย เพื่อพัฒนาคุณภาพในการจัดการศึกษาพิเศษรูปแบบเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้จัดทำรายงานวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่อง การติดตามนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่เรียนจบและออกกลางคันจากโรงเรียนประถมศึกษา ในปี 2539-2540 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพเกี่ยวกับผลการจัดการศึกษาพิเศษรูปแบบเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาพิเศษขึ้นอยู่กับสภาพความสัมพันธ์ของนักเรียนกับครอบครัว เพื่อน ครูผู้สอน ตลอดจนบุคคลอื่นในโรงเรียนด้านกระบวนการจัดการเรียนร่วมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ พบว่า ส่วนใหญ่ยังไม่สนองความต้องการและความสามารถของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เป็นรายบุคคลได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตระหนักถึงความสำคัญในการให้การศึกษแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ จึงได้จัดการศึกษาพิเศษรูปแบบเรียนร่วมสำหรับเด็กกลุ่มดังกล่าวขึ้น โดยพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษมาเป็นลำดับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา

การจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาพิเศษให้มีความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษาพิเศษ โดยเฉพาะครูผู้สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งมีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาเด็กนั้นจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานทางการศึกษาพิเศษ มีความเข้าใจเด็ก สามารถคัดแยก วินิจฉัยและให้ความช่วยเหลือเด็กในเบื้องต้น ตลอดจนให้บริการการศึกษาที่เหมาะสมแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท

ในปีการศึกษา 2540 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง (2540 : 9) ได้คัดเลือกโรงเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษ ตามกลุ่มโรงเรียนจำนวน 24 โรงเรียน โดยสนับสนุนด้านงบประมาณให้กับโรงเรียนดังกล่าวในการปรับปรุงสภาพอาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพความพิการของเด็กที่รับเข้าเรียน และทำการฝึกอบรมครูผู้สอน ใช้เวลาในการฝึกอบรม 200 ชั่วโมง เพื่อทำหน้าที่สอนเด็กพิการในโรงเรียน จำนวน 47 โรงเรียน จากการรายงานผลการจัดการศึกษาในโรงเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทองพบว่า ปัญหาด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องคือ 1. ผู้บริหารโรงเรียนขาดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ 2. ครูผู้สอนขาดความรู้ในการสอนเด็กพิการ 3. มีปัญหาการผลิตสื่อการสอน และเรื่องการจัดแยกเด็ก 4. นักเรียนมีปัญหาในการเรียนและการปรับตัว 5. ผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเด็กพิการขาดพื้นฐานบ่อย ๆ รวมทั้งไม่ยอมรับการจัดการศึกษาประเภทนี้ 6. โรงเรียนขาดเครื่องมือในการคัดแยกเด็ก และขาดสื่อการสอน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2542 พบว่า การจัดการศึกษาให้แก่คนพิการซึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาสนั้น ถึงแม้ว่าจะมีการจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาในระบบ (Formal education) อยู่แล้วก็ตาม พบว่าประสบปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาในด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ปัญหาขาดแคลนบุคลากรที่เป็นผู้สอน ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จะช่วยการเรียนรู้ ขาดการติดตามผลและที่สำคัญก็คือการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ปัจจุบันไม่ทั่วถึง มีการกระจายไปในส่วนภูมิภาคเป็นจำนวนน้อย และจากรายงานการประเมินโครงการ การศึกษาพิเศษแห่งประเทศไทย ตามโครงการพัฒนาศึกษาอาชีวชน ระยะครึ่งโครงการพบว่าแม้จะมีบริการทางการศึกษาแก่ผู้พิการแต่ละประเภทดีขึ้นตามลำดับ แต่การจัดการศึกษาพิเศษนี้ได้จัดทำขึ้นแล้วยังไม่สนองจุดประสงค์ของการให้บริการทางการศึกษา ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ การประเมินและผลการประเมินยังไม่สามารถจะบอกได้ชัดเจน ระบบครอบครัว มาตรฐานและจำนวนบุคลากรยังต่ำกว่าเกณฑ์ ฯลฯ

จะเห็นได้ว่า แม้ว่าจะได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษอยู่บ้าง แต่ก็เพียงระยะเวลาไม่นานมาแล้วหรือจะมีบ้างในปัจจุบันก็เป็นเพียงส่วนน้อย ซึ่งยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ และ

ยังไม่มีผลการรายงานผลการจัดการศึกษารูปแบบเรียนร่วมในโรงเรียนปกติที่กล่าวถึงการบริหารงานที่เกิดผลเสียต่อการจัดการศึกษาโดยตรงที่เป็นงานวิจัยที่ชัดเจนมากนัก ทั้งนี้การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ รูปแบบเรียนร่วม ย่อมมีความแตกต่างจากการศึกษาแบบปกติทั่ว ๆ ไป ทั้งกระบวนการบริหาร เทคนิคและวิธีการสอน เครื่องมือ อุปกรณ์การสอน ตลอดจนกระทั่งบริการด้านอาคารสถานที่ เป็นต้น อันจะทำให้การดำเนินงานด้านปรัชญา หลักการ นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการเป็นไปอย่างราบรื่น มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลในที่สุด

จากสภาพการดำเนินการและนโยบายการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษากิจการการบริหารโรงเรียนที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียนปกติของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง ทั้งที่เป็นโรงเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษและโรงเรียนร่วมการศึกษา โดยผู้วิจัยต้องการศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียนปกติของผู้บริหารโรงเรียน โดยนำกระบวนการที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย คือ วงจรเต็มมีง ซึ่งประกอบด้วยการวางแผน (Plan) การลงมือทำตามแผน (Do) การประเมินผล (Check) และการปรับปรุงพัฒนา (Action) และตามขอบข่ายงานบริหารของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543ช : 6) โดย ครอบคลุมงาน 6 ด้าน คือ

1. งานวิชาการ
2. งานบุคลากร
3. งานกิจการนักเรียน
4. งานธุรการ การเงินและพัสดุ
5. งานอาคารสถานที่
6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากิจการบริหารงานของโรงเรียนที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียนปกติของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง ที่เป็นโรงเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษและโรงเรียนร่วมการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทองระหว่างผู้บริหารโรงเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษกับผู้บริหารโรงเรียนร่วมการศึกษาพิเศษ

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงสภาพการบริหารงานโรงเรียนที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียนปกติของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อ่างทองที่เป็นโรงเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษและโรงเรียนร่วมการศึกษาพิเศษ เพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารของโรงเรียนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง ที่เป็นโรงเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษ และโรงเรียนร่วมการศึกษาพิเศษ ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2544 จำนวน 75 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กลุ่มประชากรในการเก็บข้อมูล

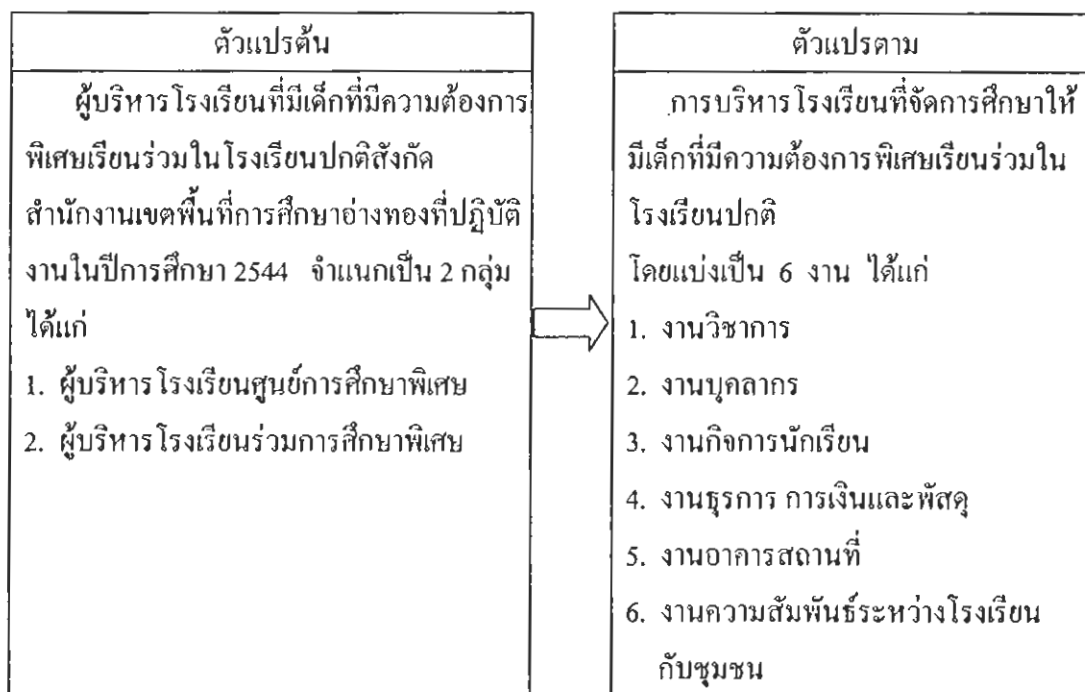
3. ตัวแปรในการวิจัย

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2544 จำนวนเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

3.1.1 ผู้บริหารโรงเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษ

3.1.2 ผู้บริหารโรงเรียนร่วมการศึกษาพิเศษ

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การบริหารโรงเรียนที่จัดการศึกษาที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ โดยแบ่งเป็น 6 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียนงานธุรการ การเงินและพัสดุ งานอาคารสถานที่ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังแสดงในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 แสดงตัวแปรต้นและตัวแปรตามในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้ทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาในขอบข่ายงาน 6 งานคือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ การเงินและพัสดุ งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ หรือผู้ที่รักษาการในตำแหน่งที่จัดการศึกษาที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียนปกติที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2544

โรงเรียนเรียนร่วม หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาโดยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เข้าเรียนร่วมกับนักเรียนปกติ

เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง กลุ่มเด็กที่มีความผิดปกติทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

โรงเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษ หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาให้สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เข้าร่วมกับเด็กปกติ และทางสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง (เดิม)

กำหนดให้เป็นโรงเรียนนำร่องการดำเนินงานตามโครงการ

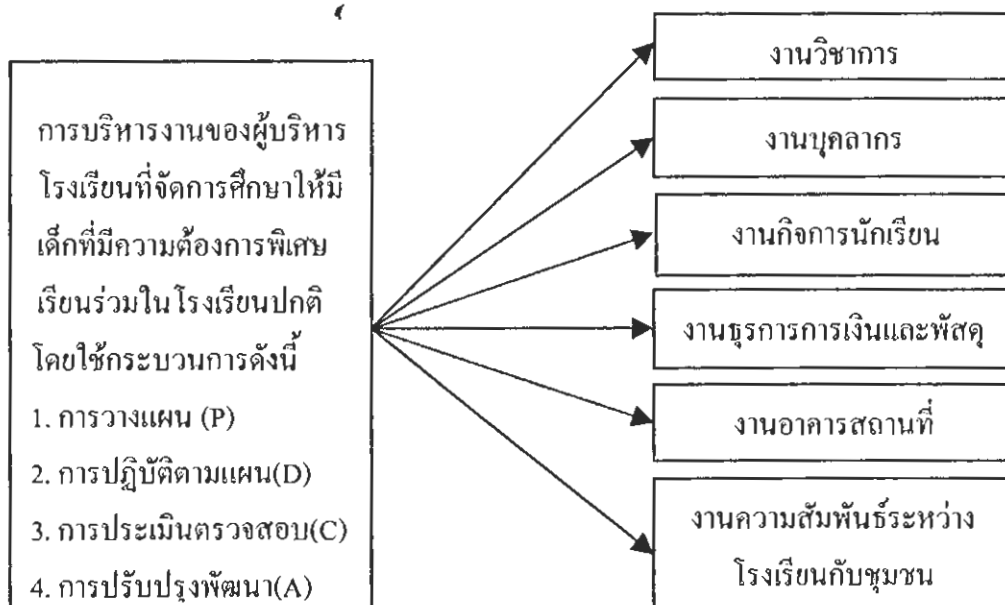
โรงเรียนร่วมการศึกษาพิเศษ หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาให้สำหรับเด็กที่มีความต้องการเรียนร่วมกับเด็กปกติแต่มิใช่เป็นโรงเรียนตามโครงการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานโดยใช้กระบวนการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การประเมินตรวจสอบ และการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียนปกติของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง โดยแบ่งเป็น 6 งาน ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543ช : 6)

1. งานวิชาการ
2. งานบุคลากร
3. งานกิจการนักเรียน
4. งานธุรการ การเงินและพัสดุ
5. งานอาคารสถานที่
6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย แสดงได้ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

จากการศึกษา หลักการบริหาร การดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมใน โรงเรียนปกติและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ามีข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร โรงเรียนที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียนปกติน้อยมาก แต่มีข้อมูลแสดงสภาพข้อแตกต่างของตัวแปรต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดสมมุติฐานการวิจัย ดังนี้

ผู้บริหารโรงเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษ กับผู้บริหารโรงเรียนร่วมการศึกษาพิเศษมีการบริหาร โรงเรียนที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมใน โรงเรียนปกติแตกต่างกัน